SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2110

av Runar Filper (SD)

Rättssäkerhet för elever i anpassad grundskola – åtgärdsprogram och rätt att överklaga

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda varför elever i anpassad grundskola betydligt mer sällan än andra elever har ett åtgärdsprogram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skolinspektionen i uppdrag att granska hur huvudmän och rektorer i anpassad grundskola tillämpar bestämmelserna om särskilt stöd och åtgärdsprogram i 3 kap. skollagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga att bestämmelserna om utredning av behov av särskilt stöd, åtgärdsprogram och beslut om att åtgärdsprogram inte ska utarbetas gäller fullt ut i anpassad grundskola, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur vårdnadshavares uppgifter om brister i det särskilda stödet ska kunna leda till prövning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Lagen gäller alla elever

Rätten till särskilt stöd gäller i anpassad grundskola på samma sätt som i grundskolan. Enligt 3 kap. 7 § skollagen ska rektorn se till att en elevs behov av särskilt stöd skyndsamt utreds, och om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd. Enligt 3 kap. 9 § ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet och hur det ska tillgodoses framgå. Visar utredningen att eleven inte behöver särskilt stöd ska rektorn i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Enligt 28 kap. 16 § får rektorns beslut i fråga om åtgärdsprogram överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Ordningen är en grundläggande rättssäkerhetsgaranti. Den ger eleven och vårdnadshavarna ett skriftligt beslut som går att följa upp, och den ger möjlighet till prövning av en oberoende instans. Ändringarna i skollagen som träder i kraft den 1 juli 2028 (SFS 2026:1242) behåller denna ordning.

Få elever i anpassad grundskola har åtgärdsprogram

Enligt Skolverkets statistik hade läsåret 2025/26 knappt 1 610 elever i anpassade grundskolan ett åtgärdsprogram, vilket motsvarar 8,7 procent av eleverna. Andelen har legat på ungefär samma nivå de senaste åren. Bland de elever som gick i förskoleklass eller grundskola läsåret innan hade 51 procent ett åtgärdsprogram och någon form av särskilt stöd.

Elever i anpassad grundskola har per definition omfattande behov. Det är svårt att se att behoven skulle minska när eleven byter skolform. Skolverket konstaterar själv att de allra flesta elever som får särskilt stöd i anpassade grundskolan får det i andra former än dem som myndigheten har kännedom om. Det tyder på att stödet i stor utsträckning ges utan att det dokumenteras i ett beslut.

Skolinspektionen har sett samma mönster

Problemet är inte nytt. Vid Skolinspektionens regelbundna tillsyn av grundsärskolor konstaterades brister i utredning av behov av särskilt stöd och beslut om åtgärdsprogram i 13 av 31 granskade skolor år 2012 och i 9 av 24 år 2013, det vill säga i ungefär fyra av tio.

I Rapport 2024:8 konstaterar Skolinspektionen att det även inom den anpassade grundskolan förekommer brister i arbetet med särskilt stöd och att det råder oklarheter kring upprättandet av åtgärdsprogram. Myndigheten skriver att det ibland råder ”ett förhållningssätt att det särskilda stödet ingår i skolformen och detta ges som en förklaring till att åtgärdsprogram inte utarbetas”, vilket enligt Skolinspektionen inte är i linje med syftet med regleringen och medför en risk att eleverna inte får det särskilda stöd som de kan ha rätt till.

När varken åtgärdsprogram eller beslut om att inte utarbeta ett sådant fattas finns det inget beslut att överklaga. Elever i anpassad grundskola har ofta begränsade möjligheter att själva föra sin talan. De blir därmed i praktiken utan den rättssäkerhet som lagstiftaren avsett.

Vårdnadshavare saknar en väg till prövning

Den som anser att en skola brister kan lämna information till Skolinspektionen. Skolinspektionen anger att sådan information inte betraktas som en anmälan eller ett ärende. Uppgiftslämnaren får ingen handläggare och ingen återkoppling utöver en bekräftelse, och informationen kan i stället ligga till grund för framtida inspektioner. Det kan vara rimligt för myndighetens prioriteringar, men för vårdnadshavare till elever i anpassad grundskola innebär det att det ofta saknas en väg till prövning när skolan inte fattar de beslut som lagen kräver.

Regeringen bör därför utreda orsakerna till den låga andelen åtgärdsprogram, ge Skolinspektionen i uppdrag att granska området, förtydliga att reglerna gäller fullt ut i anpassad grundskola och se över hur vårdnadshavares uppgifter kan leda till prövning.

Runar Filper (SD)